

КЛІМАТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯПОНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Дослідження кліматичної дипломатії Японії аналізує ключові стратегії та інструменти, що використовуються цією країною для вирішення проблеми зміни клімату на міжнародному рівні. Японія активно сприяє розвитку глобальної кліматичної політики через участь у міжнародних угодах, таких як Паризька угода, а також через підтримку різних ініціатив, спрямованих на зниження викидів парникових газів та просування сталого розвитку. Особлива увага приділяється технологічним інноваціям, зокрема в області чистих енергетичних технологій та енергоефективності, які стали важливою складовою японської кліматичної дипломатії. Країна також активно взаємодіє з іншими державами, створюючи платформи для обміну досвідом і підтримки екологічних ініціатив. Це дослідження висвітлює стратегічні підходи Японії до зміни клімату та її роль у формуванні міжнародної екологічної політики.

Ключові слова: Японія, кліматична дипломатія, зміна клімату, міжнародна співпраця, екологічна політика, вуглецева нейтральність.

Теоретичні засади кліматичної дипломатії. Кліматична дипломатія є одним із новітніх напрямів міжнародних відносин, що сформувався на перетині екологічної політики, глобального управління та зовнішньої політики держав. У контексті зростаючих загроз, пов'язаних зі зміною клімату, міжнародна спільнота дедалі активніше вдається до дипломатичних механізмів як інструменту координації зусиль, узгодження позицій і досягнення глобального консенсусу щодо зниження викидів парникових газів, переходу до відновлюваної енергетики та підтримки сталого розвитку. Сучасна кліматична дипломатія охоплює не лише участь країн у багатосторонніх угодах, а й їхню активність у двосторонніх форматах, ініціативах «зеленої» допомоги, технологічному трансфері та фінансовій підтримці менш розвинених держав у сфері клімату [1].

Вітчизняна та зарубіжна наукова література акцентують увагу на кліматичній політиці ЄС та міжнародній співпраці в цій галузі під егідою ООН [1-3]. Тому вважаємо за доцільне висвітлити ключові стратегії та інструменти кліматичної дипломатії Японії.

Еволюція кліматичної дипломатії тісно пов'язана з розвитком міжнародного екологічного права. Перші спроби глобального реагування на екологічні виклики можна простежити ще в 1970-х роках, однак систематичний розвиток цієї сфери почався з підписання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (*РКЗК ООН*) у 1992 році. Саме ця конвенція започаткувала регулярні зустрічі сторін (так звані *COP – COP*), що стали головним форумом кліматичної дипломатії. Надалі було прийнято кілька ключових документів, серед яких Кіотський протокол (1997), Паризька угода (2015) та інші. Вони стали базою для визначення глобальних зобов'язань, обсягів скорочення викидів та впровадження кліматичних стратегій на національному рівні.

Механізми, які використовує міжнародна кліматична політика, є багаторівневими й різноманітними. По-перше, це багатосторонні угоди, що фіксують цілі та механізми реалізації кліматичної політики (наприклад, обов'язкові звіти, перевірка прогресу, адаптація до кліматичних змін). По-друге, фінансові механізми – такі як Зелений кліматичний фонд – дозволяють забезпечити підтримку для країн, що розвиваються. По-третє, важливою складовою є ринкові інструменти – системи торгівлі викидами, вуглецеве ціноутворення, схеми кредитів за скорочення викидів. По-четверте, активну роль відіграє технологічне співробітництво: розвинені держави допомагають іншим країнам у впровадженні енергоефективних рішень та «зелених» інновацій.

Особливу увагу в межах кліматичної дипломатії приділяють національним зобов'язанням країн – так званим національно визначеним внескам (*Nationally Determined Contributions, NDCs*), які кожна держава подає в рамках Паризької угоди. Ці внески фіксують кількісні або якісні показники, яких країна прагне досягти в галузі клімату, наприклад, зниження викидів парникових газів на певний відсоток до 2030 року. Таким чином, держави виступають основними агентами глобальної кліматичної політики: вони формують правила, забезпечують виконання рішень, беруть участь у переговорах та фінансують реалізацію кліматичних програм [4].

У сучасному світі держава може обирати одну з кількох ролей у кліматичному порядку: ініціатора, посередника, виконавця або навіть блокувальника реформ. Наприклад, Японія виступає як лідерка кліматичних ініціатив, просуваючи жорсткі зобов'язання, високі стандарти екологічної відповідальності та інвестиції у відновлювану енергетику. Інші країни з великим обсягом викидів (наприклад, Китай, Індія,

США) перебувають під пильним наглядом міжнародної спільноти, адже їхні дії або бездіяльність мають вирішальне значення для досягнення глобальних кліматичних цілей. Водночас малі острівні держави, які є найбільш уразливими до наслідків зміни клімату, виступають як голоси совісті міжнародної спільноти, вимагаючи швидких і рішучих дій від найбільших економік світу.

Таким чином, кліматична дипломатія є складним, багаторівневим явищем, у межах якого поєднуються екологічні, політичні, економічні та соціальні інтереси. Вона вимагає гнучкості, здатності до компромісу, довгострокового стратегічного бачення та готовності до міжсекторальної співпраці. У цьому контексті аналіз кліматичної дипломатії окремих країн, зокрема Японії, дозволяє краще зрозуміти, яким чином національні політики трансформуються у глобальні рішення, і яку роль окремі держави відіграють у формуванні майбутнього кліматичного порядку.

Кліматична дипломатія Японії: національний та міжнародний виміри. Японія є однією з провідних економік світу, яка відчутно постраждала від наслідків кліматичних змін і водночас стала активним учасником формування глобального кліматичного порядку. Географічне розташування країни, що передбачає часті стихійні лиха (тайфуни, землетруси, повені), а також висока залежність від імпорту енергоносіїв, змусили уряд Японії шукати баланс між економічною стабільністю, енергетичною безпекою та екологічною відповідальністю. У цьому контексті кліматична дипломатія Японії розвивалась як на національному рівні – через формування відповідних стратегій і планів, так і на міжнародному – через участь у глобальних угодах та регіональних ініціативах.

На внутрішньому рівні Японія послідовно розробляє і оновлює кліматичну стратегію відповідно до міжнародних зобов'язань. Центральною метою є досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року, що було офіційно задекларовано урядом у 2020 році. Японія поставила перед собою завдання скоротити викиди парникових газів на 46% до 2030 року (порівняно з рівнем 2013 року), що відображено в її Національно визначеному внеску у межах Паризької угоди. Для реалізації цих амбітних цілей уряд втілює низку політик і програм: підтримка розвитку відновлюваних джерел енергії (зокрема, сонячної, геотермальної, водневої), модернізація промисловості з використанням чистих технологій, популяризація електромобілів та «зеленого» громадського транспорту.

Окрему увагу в національній кліматичній політиці приділяють розвитку «зеленої» економіки як одного з драйверів зростання. Уряд Японії реалізує так звану Зелену стратегію зростання (*Green Growth Strategy*), яка передбачає співпрацю між державою, приватним сектором і науковими установами у сфері інновацій та декарбонізації. Одним із пріоритетів є розвиток водневої енергетики – Японія прагне стати глобальним лідером у цьому напрямі, інвестуючи у відповідну інфраструктуру та технології. Крім того, важливою частиною внутрішньої кліматичної політики є система вуглецевого ціноутворення, впровадження стандартів енергоефективності та реформа енергетичного сектору загалом [5].

На міжнародній арені Японія демонструє високий рівень залученості до ключових кліматичних процесів. Країна є однією з перших підписантів Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та брала активну участь у розробці Кіотського протоколу – першої юридично зобов'язальної угоди щодо скорочення викидів парникових газів. Згодом Японія підтримала Паризьку кліматичну угоду, визнавши її гнучкість і довгостроковий характер як важливі умови для ефективного залучення країн з різним рівнем розвитку.

Крім того, Японія є активним учасником щорічних конференцій сторін (COP), де представляє власні кліматичні ініціативи, підтримує технологічний обмін та фінансову допомогу країнам, що розвиваються. На самітах COP Японія неодноразово ініціювала створення або підтримку спеціальних фондів, спрямованих на адаптацію до кліматичних змін, та просувала концепцію «зеленого зростання» як стратегії, що дозволяє одночасно забезпечити економічний розвиток і екологічну відповідальність. Під час конференції COP26 у Глазго у 2021 р. Японія підтвердила наміри розширити інвестиції у відновлювану енергетику та міжнародну кліматичну допомогу, зокрема країнам Південно-Східної Азії [6].

Окремий вимір кліматичної дипломатії Японії – це співпраця з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Японія виступає як лідер у регіоні, просуваючи проєкти з енергетичної трансформації, модернізації інфраструктури та зміцнення адаптаційного потенціалу країн, вразливих до зміни клімату. Через такі інструменти, як Офіційна допомога розвитку (ODA) [7], Японія фінансує численні проєкти з розвитку «зеленої» енергетики в Індонезії, В'єтнамі, Філіппінах, Камбоджі та інших країнах. Також активно розвивається співпраця у межах Азійського банку розвитку та Регіонального партнерства з питань навколишнього середовища для сталого розвитку в Азії і Тихому океані (APFED) [8].

Важливо зазначити, що Японія використовує кліматичну дипломатію як інструмент «м'якої сили», посилюючи свій міжнародний імідж, зміцнюючи економічні зв'язки та демонструючи зразок відповідальної держави у глобальному вимірі. Кліматична політика Японії не є ізольованою від інших сфер – вона тісно інтегрована в загальну зовнішньополітичну стратегію країни та підкреслює пріоритетність сталого розвитку у XXI столітті.

Також Японія бере участь у Групі семи (G7), де просуває концепцію «Азійського переходу до декарбонізації» (*Asia Zero Emissions Community, AZEC*), спрямовану на сприяння сталому енергетичному переходу в регіоні, враховуючи національні особливості розвитку кожної країни. У цьому контексті Японія балансує між екологічними зобов'язаннями та енергетичною безпекою, включаючи перезапуск безпечних атомних електростанцій після аварії у Фукусімі.

Окрім екологічних та економічних інтересів, кліматична дипломатія Японії слугує інструментом геополітичного впливу – через підтримку «зелених» ініціатив в Азії країна конкурує з Китаєм за лідерство у сфері сталого розвитку та посилює стратегічне партнерство зі США, ЄС та Австралією [9].

Таким чином, кліматична дипломатія Японії функціонує одночасно у двох вимірах – національному та міжнародному – і має стратегічне значення як для самої країни, так і для регіональної та глобальної безпеки. Вона демонструє, що боротьба зі зміною клімату може бути не лише екологічним обов'язком, а й елементом державної модернізації, джерелом інновацій і чинником міжнародного впливу.

Оцінка ефективності кліматичної дипломатії Японії. Кліматична дипломатія Японії, попри її значну активність на міжнародному рівні, залишається предметом неоднозначних оцінок у світовому експертному середовищі. З одного боку, Японія демонструє прагнення до лідерства у сфері кліматичної політики, активно бере участь у міжнародних переговорах, підтримує країни, що розвиваються, і декларує амбітні національні цілі щодо декарбонізації. З іншого боку – внутрішня реалізація кліматичних стратегій та інерційність енергетичної політики країни нерідко стають джерелом критики.

Проте на тлі всіх досягнень виклики залишаються вагомими. Найбільша проблема – енергетична структура Японії, яка після аварії на Фукусімі у 2011 році зазнала радикальної трансформації. З міркувань енергетичної безпеки країна почала активніше використовувати вугілля і скраплений природний газ, що призвело до зростання викидів парникових газів. Хоча відновлювана енергетика поступово розвивається, її частка все ще недостатньо висока, щоб суттєво зменшити вуглецевий слід. Японія також залишається однією з країн, яка продовжує фінансувати інфраструктурні енергопроекти з використанням викопного палива за кордоном, зокрема в країнах Південно-Східної Азії. Це викликає критику з боку екологічних організацій та інших країн, які вимагають повної відмови від такої практики.

Ще одним викликом є суперечливість іміджу Японії як кліматичного лідера. Хоча країна формально підтримує кліматичні угоди та зобов'язання, її практична політика часто сприймається як консервативна та обережна. Це ставить Японію перед дилемою: виступати як лідер, здатний формувати глобальні кліматичні стандарти та брати на себе підвищені зобов'язання, чи залишатись послідовником, що орієнтується на компромісні рішення, не виходячи за межі прийнятного для свого економічного устрою. У порівнянні з Європейським Союзом, який активно просуває «Зелений курс» та жорстке регулювання, Японія часто виглядає як обережний гравець, що зважає екологічні цілі з економічними ризиками.

Втім, з огляду на глобальні трансформації – зокрема, прискорення «зеленої» трансформації в Європі, жорсткіші кліматичні вимоги у міжнародній торгівлі (наприклад, вуглецевий кордонний податок у ЄС), зростання попиту на інноваційні еко-технології – Японія має перспективу стати впливовим актором у майбутній архітектурі кліматичного управління. Її технологічний потенціал, висока наукова база, досвід екологічного менеджменту, а також стратегічна позиція в АТР створюють передумови для поглиблення як регіональної, так і глобальної співпраці. За умови активнішої декарбонізації внутрішньої економіки та повної відмови від фінансування проектів з викопним паливом за межами країни, Японія може поступово перейти до статусу «зеленого лідера».

У перспективі, кліматична дипломатія Японії може відіграти ключову роль у формуванні нових моделей партнерства між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Зростає значення міждержавної співпраці у сфері трансферу чистих технологій, фінансової підтримки адаптаційних заходів та спільного реагування на кліматичні загрози. Водночас, активна участь Японії у майбутніх COP-самітах, ініціативах «зеленої архітектури безпеки» та нових регіональних екоплатформах зможе не лише посилити її міжнародний авторитет, а й сприяти створенню більш справедливого та ефективного кліматичного порядку.

Висновки. На теоретичному рівні кліматична дипломатія Японії виростає із загальної еволюції міжнародного екологічного співробітництва, у якому Японія відіграє помітну роль ще з часів Кіотського протоколу. Участь у Паризькій угоді, COP-самітах, двосторонніх та багатосторонніх ініціативах підтверджує прагнення Японії бути надійним партнером у глобальних кліматичних процесах. Водночас, важливе місце у кліматичній дипломатії посідає регіональний рівень – зокрема, співпраця з країнами АТР у сфері «зеленої» енергетики, трансферу технологій та зміцнення адаптаційного потенціалу.

Аналіз ефективності кліматичної дипломатії Японії показав подвійний характер її сучасного курсу. З одного боку, країна демонструє чіткі політичні зобов'язання: мета досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року, розвиток водневої енергетики, підтримка «зеленої» економіки та технологічних інновацій. З іншого боку, внутрішня політика часто відстає від задекларованих амбіцій – повільні темпи декарбонізації енергетичного сектору, продовження фінансування проектів, пов'язаних із викопним паливом за межами країни, та залежність від традиційних джерел енергії викликають критику. Це вказує на те, що Японія на сьогодні виступає радше послідовником у глобальному кліматичному дискурсі, ніж лідером, хоча потенціал для зміни цієї ролі є значним.

У світлі глобальних викликів – посилення кліматичних ризиків, посух, катастроф, жорсткішої екологічної регуляції на міжнародному рівні – кліматична дипломатія Японії потребує певної трансформації.

References

1. Rudyk, O. (2023). Klimatychna dyplomatiia yak novyi napriam mizhnarodnoi polityky [Climate diplomacy as a new direction of international policy]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International Relations, Public Communications and Regional Studies*, 2 (16) (pp. 168-178). (in Ukrainian)
2. Mabey, N., Gallagher, L., & Born, C. (2013). Understanding Climate Diplomacy. E3G (Third Generation Environmentalism). *Climate and Development Knowledge Network (CDKN)*. Retrieved from <https://cdkn.org/sites/default/files/files/E3G-Understanding-Climate-Diplomacy.pdf> (in English)
3. Turchyn, Ya. & Ivasechko, O. (2018). Klimatychna dyplomatiia yak skladova «miakoi syly» suchasnykh derzhav: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Climate diplomacy as a complex of «soft power» of derzhav: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy] [Climate diplomacy as a complex of «soft power» of

- modern states: international experience and ukrainian prospects]. *Humanitarian vision*, 4 (2) (pp. 20-25). (in Ukrainian)
4. Ministry of the Environment, Government of Japan. (2023). *Japan's Nationally Determined Contribution (NDC)*. Retrieved from <https://unfccc.int/sites/default/files/2025-02/Japans%202035-2040%20NDC.pdf> (in English)
 5. METI – Ministry of Economy, Trade and Industry of Japan. (2020). *Green Growth Strategy Through Achieving Carbon Neutrality in 2050*. Retrieved from <https://faolex.fao.org/docs/pdf/jap207779En.pdf> (in English)
 6. The official page of Prime Minister's Office of Japan. (2021). *COP26 World Leaders Summit Statement by Prime Minister KISHIDA Fumio*. Retrieved from https://japan.kantei.go.jp/100_kishida/statement/202111/00002.html (in English)
 7. Official Development Assistance (ODA). (1999). *Japan's Official Development Assistance Charter*. Retrieved from <https://www.mofa.go.jp/policy/oda/summary/1999/ref1.html> (in English)
 8. Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2002). *Type 2 Project, Projects Registered by the Government of Japan (21/08/2002)*. Retrieved from <https://www.mofa.go.jp/policy/environment/wssd/2002/type2/index.html> (in English)
 9. Hasui, S. & Komatsu, H. (2021). Climate Security and Policy Options in Japan. *Politics and Governance*, 9 (4) (pp.79-90). Retrieved from <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/viewFile/4414/2343> (in English)

DOI 10.34132/mspc2025.01.07.05

Tetiana Bohdanova
Mariia-Mahdalienna Bushtets

JAPAN'S CLIMATE DIPLOMACY AT THE PRESENT STAGE

The study of Japan's climate diplomacy analyses the key strategies and instruments used by the country to address climate change at the international level. Japan actively contributes to the development of global climate policy through participation in international agreements such as the Paris Agreement, as well as by supporting various initiatives aimed at reducing greenhouse gas emissions and promoting sustainable development. Particular attention is paid to technological innovation, particularly in the field of clean energy technologies and energy efficiency, which have become an important component of Japan's climate diplomacy. The country also actively engages with other countries, creating platforms for sharing experiences and supporting environmental initiatives. This study highlights Japan's strategic approaches to climate change and its role in shaping international environmental policy.

Keywords: Japan, climate diplomacy, climate change, international cooperation, environmental policy, carbon neutrality.

Відомості про автора / Information about the Author

Тетяна Богданова, канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: tatjanabohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>. Researcher ID: G-1644-2018

Tetiana Bohdanova, PhD in historical sciences, Associate professor of the International relations and foreign policy department, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: tatjanabohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>. Researcher ID: G-1644-2018

Марія-Магдалена Буштець, студентка 2 курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» факультету політичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: mariabushtets@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0004-1984-8607>

Mariia-Mahdalienna Bushtets, 2nd year student of the specialty 291 "International Relations, public communications and regional studies", Faculty of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: mariabushtets@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0004-1984-8607>

